

Єфремова Катерина Вікторівна,
к.ю.н., старший науковий співробітник, завідувач науковим відділом правового забезпечення функціонування національної інноваційної системи НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України, асистент кафедри господарського права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПЕРЕТВОРЕНЬ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Цифрова революція, яка відбувається вже з середини минулого століття, характеризується злиттям технологій, які розмивають межі

між фізичними, цифровими і біологічними сферами. Кілька років тому здавалося, що цифрові технології стосуються виключно мережі Інтернет, віртуальних даних і всього того, що не можна помацати, але можна оцифрувати. Сьогодні все змінилось. Цифрові технології активно впроваджуються в промисловий сектор і змінюють основи бізнес-моделей і багатьох виробничих процесів.

Проект Цифрового перетворення індустрії розпочато на Всесвітньому економічному форумі в 2015 році з метою аналізу впливу цифрових технологій на бізнес і суспільство для покращення розуміння цифрових можливостей трансформації промисловості, а також для забезпечення правовими механізмами зміни бізнес-моделі. У 2015–2016 роках проект був орієнтований на шість галузей економіки: логістика, ЗМІ, товари народного споживання, електроенергетика, автомобілебудування та охорона здоров'я. У 2016–2017 роках до проекту долучили ще 8 галузей: хімічна, гірничодобувна промисловість, видобуток нафти і газу, страхування, авіація, готельна справа, професійні послуги та телекомунікації. Міжгалузьевою темою є електронна платформа управління [1].

Поява світової інфраструктури інформації поставила на порядок денний низку питань, які потребують негайного вирішення, оскільки цифрова сфера розвивається надшвидкими темпами і стає одним з найбільш актуальних секторів економіки, а «цифрування» тягне появу нових об'єктів, комунікаційних носіїв і нових форм господарювання – електронну форму господарського обороту.

Цифрові технології впливають на процеси трансформації кожної галузі економіки. Як великі, так і малі компанії, відчувають проникнення цифровізації в кожен сферу їх діяльності та включення в усі етапи ланцюжка формування вартості продукту / послуги від НДДКР, комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності та логістики до виробництва, маркетингу і продаж.

У липні 2013 року Європейська Комісія оголосила про намір щодо впровадження системи e-Invoicing в державному секторі економіки з метою підвищення ефективності взаємодії національних систем електронного документообігу. Розробка уніфікованого європейського стандарту (Directive 2014/55/EU of the European Parliament and of the

Council of 16 April 2014 on electronic invoicing in public procurement [2]) для систем e-Invoicing є ключовим моментом у процесі створення дійсно ефективного єдиного цифрового простору. Однак для досягнення викладених у цій Директиві цілей необхідне прийняття термінових заходів, як на загальноєвропейському рівні, так і на рівні окремих країн, щодо усунення перешкод, що заважають розгортанню комплексної системи електронного документообігу на території ЄС. Вкрай важливо розуміти, що сфера застосування цієї Директиви не обмежується тільки державним сектором: її слід розглядати як універсальну ініціативу, адресовану організаціям і приватного сектору економіки.

У цьому напрямку в Україні був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо усунення адміністративних бар'єрів для експорту послуг» від 3 листопада 2016 року № 1724-VIII [3], який передбачає, що у разі експорту послуг (крім транспортних) зовнішньоекономічний договір (контракт) може укладатися шляхом прийняття публічної пропозиції про угоду (оферти) або шляхом обміну електронними повідомленнями, або в інший спосіб, зокрема шляхом виставлення рахунка (інвойсу), у тому числі в електронному вигляді, за надані послуги.

Нове європейське правове регулювання захисту даних ставить собі за мету розробити стандарти діяльності та забезпечити зростання електронної активності підприємств шляхом спрощення роботи з різними правовими нормами. Однак запропонована реформа передбачає розширення зони відповідальності та підзвітності підприємств щодо питань обробки даних замовників і клієнтів, на відміну від поточних методів організації документообігу та захисту даних.

На сьогоднішній день «хмарні обчислення» за допомогою Інтернет-ресурсів надають найзначніший вплив на зростання ділової і комерційної активності в Європі. Однак компанії, які бажають «дотягнутися до хмар», чекають численні труднощі. У країнах Європи існує правове регулювання щодо зберігання і розподілу ділової інформації, як всередині окремо взятої країни, так і в межах усього союзу. Таким чином, компанії стикаються з труднощами при спробі створити єдину хмарну інфраструктуру для всіх країн ЄС, де вони ведуть свою діяльність. Причина тому – законодавство, яке забороняє зберігання певних видів даних за межами державних кордонів.

Незважаючи на те, що у 2016 році у Верховній Раді України вже зареєстрований законопроект № 4302 щодо хмарних обчислень, вже з урахуванням рекомендацій експертних обговорень; перекладений англійською мовою та наданий представникам європейської спільноти для аналізу, українським провайдером хмарних обчислень все складніше працювати через істотні прогалини у правовому регулюванні цієї сфери.

Так робота найбільшого українського провайдера De Novo може бути заблокована через претензії податківців щодо необхідності поставити собі на баланс тисячі ліцензій Microsoft. Слід наголосити, що за моделлю Software-as-a-Service (SaaS, коли софт продається не як товар, а як послуга) працюють більшість стартапів цієї сфери. Не будучи власниками прав на ліцензії на програмне забезпечення, вони використовують чужий софт у своїх продуктах і рішеннях. Тому побоювання стати першочерговим об'єктом подібних претензій з боку Державної фіскальної служби стримують інвесторів від формування екосистеми хмарних сервісів в Україні [4].

Вже зроблені перші кроки на державному рівні, а саме Постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2017 - 2021 роки» № 1056 від 28 грудня 2016 р. серед пріоритетних напрямів інноваційної діяльності визначені такі, як розвиток інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури, впровадження новітніх інформаційних технологій, зокрема, грид- та хмарних технологій, комп'ютерних навчальних систем, систем електронного бізнесу; розвиток систем інтелектуального моделювання для розв'язання задач у галузях економіки; обороноздатності держави; управління складними об'єктами в екології, біології та медицині; освіти; робототехніки та складних техногенних систем; впровадження новітніх технологій захисту інформації в телекомунікаційних та інформаційних системах різного призначення; розвиток технологій довгострокового зберігання інформації та управління «великими даними» (big data); розробка та стандартизація технологій зв'язку п'ятого покоління – 5G-технологій; розвиток та впровадження систем Інтернету речей [5].

Існуюча в Україні ініціатива «Розумне місто», що сприяла підключенню у Львові, обнадіює. Задля ліквідації «цифрового розриву», необхідна більш комплексна Національна цифрова стратегія, яка залучить інвестиції в електронну інфраструктуру, а не лише в існуючу фізичну, як у минулому. Ефективний план з діджиталізації інфраструктури економіки України обов'язково має підтримувати стартапи. Молоді компанії у майбутньому є основним джерелом нових робочих місць. Але підтримка стартапів на державному рівні зараз знаходяться на спаді.

Таким чином, ініціатива Digital Transformation пропонує унікальний погляд щодо впливу цифрових технологій на економіку і суспільство в цілому протягом наступного десятиліття. Україні треба вже зараз почати перебудовувати систему освіти і підготовки фахівців, модернізувати інфраструктуру економіки, щоб створити нові робочі місця для фахівців, які вивільняться у процесі автоматизації виробництва та застосування Інтернету речей, і своєчасно розробити нове прогресивне податкове, адміністративне та господарське законодавство, яке буде відповідати сучасним потребам.

Література:

1. Digital Transformation. 2017. URL: <https://www.weforum.org/projects/digital-transformation-of-industries> (дата звернення: 07.09.2017).
2. Directive 2014/55/EU of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014 on electronic invoicing in public procurement. 2014. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0055> (дата звернення: 07.09.2017).
3. Про внесення змін до деяких законів України щодо усунення адміністративних бар'єрів для експорту послуг: Закон України від 3 листопада 2016 року № 1724-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1724-19>.
4. Стас Юрасов. Привид відмивання грошей: податківці приземляють хмари Де Ново. Інформаційне агентство ЛІГАБізнесІнформ. 2017. URL: <http://biz.liga.net/all/it/stati/3596826-prizrak-otmyvaniya-deneg-nalogoviki-prizemlyayut-oblaka-de-novo.htm>.
5. Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2017-2021 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2016 р. № 1056. Офіційний вісник України. 2017. № 8. Ст. 237.